

Katarzyna Kaczmarek

Wrocław, dn. 7.10.2024 r.

Katedra Doktryn Politycznych i Prawnych

Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii

Uniwersytet Wrocławski

STRESZCZENIE ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Przedmiotem mojej rozprawy doktorskiej jest myśl polityczno – prawna Zdzisława Stahla. Rozprawa doktorska przygotowana została pod kierunkiem dr-a hab. Tomasza Schefflera. Rozważania badawcze zaprezentowane w niniejszej pracy stanowią efekt długotrwałych badań naukowych, prowadzonych w ramach Katedry Doktryn Politycznych i Prawnych na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego.

Poświęcona myśli polityczno – prawnej Profesora Zdzisława Stahla (Ur. 1901, zm. 1987), niniejsza rozprawa doktorska prezentuje podejmowane przezeń rozważania nad problematyką rozległych procesów politycznych, ideologicznych, społecznych jak i gospodarczych zachodzących na przestrzeni XX w. zarówno w Polsce jak również na polu międzynarodowym. Praca prezentuje proces kształtowania się koncepcji polityczno – prawnych w myśli Stahla wskutek zachodzących ówczesnie przeobrażeń ustrojowych, prawnych, społecznych oraz gospodarczych na ziemiach polskich, wynikających z burzliwych wówczas procesów historycznych i wojennych. Treść pracy ukazuje w szczególności dynamiczny proces formacji poglądów Stahla na sprawę odbudowy państwa polskiego po odzyskaniu niepodległości w 1918 r. oraz ukształtowania i utrzymania odpowiedniej władzy politycznej w Polsce okresu międzywojennego. Poszczególne rozdziały pracy ukazują proces budowy myśli Stahla, ostatecznie ukształtowanej jako syntezy koncepcji dwóch działaczy politycznych, którzy nadali kierunek zmaganiom narodowyzwoleńczym na ziemiach polskich – Romana Dmowskiego i Józefa Piłsudskiego. Praca podejmuje próby ukazania Zdzisława Stahla jako wiernego koncepcjom narodowyzwoleńczym przez cały okres życia i w tym celu systematyzuje całokształt prezentowanej przezeń myśli polityczno – prawnej.

Praca prezentuje również polityczno – prawny sposób spojrzenia Stahla na procesy dziejowe państwa polskiego wskutek wybuchu II wojny światowej i wprowadzenia władzy komunistycznej w Polsce.

Rozprawa doktorska dzieli problematykę rozważań na cztery główne rozdziały, wstęp i zakończenie oraz posiada charakter historyczno – opisowy.

I rozdział rozprawy ukazuje w porządku chronologicznym bieg wydarzeń życiowych Stahla oraz poszczególne etapy prowadzonej przezeń działalności polityczno – publicystycznej i naukowej, poczynając od walk o niepodległość ojczyzny na początku XX w i lata odbudowy polskiej państwowości na przestrzeni XX-lecia międzywojennego, przez czas II wojny światowej po okres zamieszkania na emigracji w Wielkiej Brytanii.

Rozdziały następne, poddane zostały zapisowi wedle kryterium przedmiotowego.

Rozdział II obejmuje analizę szerokich rozważań Stahla nad odpowiednim charakterem państwa, zarówno pod względem politycznym jak i gospodarczo - społecznym. Rozdział II odnosi się do przebiegu formacji jego poglądów politycznych na koncepcję państwa poczynając od początkowego okresu działalności w ramach Narodowej Demokracji, poprzez zwrócenie się ku środowisku politycznemu skupionego wokół Józefa Piłsudskiego i ostatecznego poparcia idei budowy silnego państwa oraz trwałej władzy wykonawczej dla odbudowy i utrzymania niepodległości ziem polskich. Rozdział II prezentuje ostatecznie uformowaną u Stahla koncepcję państwa opartą na wypowiedzianym przezeń określeniu „konstruktywizmu narodowo – państwowego”, powstałego na syntezie myśli narododemokratycznej i koncepcji piłsudczykowskiej. Rozdział II ukazuje ponadto szerokie analizy Stahla, odnoszące się do zagadnień państwowej polityki gospodarczej, widzianej z perspektywy szkoły historycznej w nauce ekonomii.

Rozdział III poświęcony został opisowi refleksji Stahla nad współczesnymi dlań zagranicznymi procesami polityczno – społecznymi, związanymi ze wzrostem wpływu danych nurtów ideologicznych. Stahl skupiał się bowiem na charakterystyce faszyzmu włoskiego i bolszewizmu rosyjskiego. Rozdział niniejszy ukazuje nadto sposób spojrzenia Stahla na wpływ modelu ideowego na życie społeczno - polityczne w państwach o ustrojach liberalnych. Rozdział III ukazuje ponadto prezentowane przezeń obserwacje sprawy polskiej i obrazu ideologicznego sytuacji międzynarodowej czasu zimnej wojny, związanej przede wszystkim z niebezpieczeństwem polityki sowieckiej w kierunku świata zachodniego.

Rozdział IV odnosi się w części pierwszej do poruszanych przezeń zagadnień konstytucyjnych, obejmując wysuwane przezeń oceny prawno – polityczne Konstytucji Marcowej z 1921r. i Konstytucji Kwietniowej z 1935r. Prowadzone przez Stahla refleksje na polu problematyki ustrojowej odpowiadać bowiem miały na pytanie o najkorzystniejszy dlań

model ustrojowy państwa, szczególnie w czasie odbudowy państwa po odzyskaniu niepodległości. Także i na tym polu rozważań, w sposób szczególny uwidaczniało się poparcie Stahla dla koncepcji wzmocnienia autorytetu państwa i pozycji władzy wykonawczej, wyrażonych w postanowieniach Konstytucji Kwietniowej, stanowiącej dlań najbardziej odpowiednią dla polskich warunków politycznych podstawę ustrojową. W tym celu, praca podejmuje bowiem próbę ukazania Konstytucji Kwietniowej jako optymalnego środka dla urzeczywistnienia wysuwanych przez Stahla koncepcji ochrony odbudowywanego państwa polskiego przed zagrożeniem ciągłości granic konstytucyjnych i budowy niezależności państwowej.

W tejże części rozprawy, zawarte zostały ponadto komentarze Stahla, odnoszące się wobec konsekwencji kryzysu prezydenckiego w kręgach politycznych polskiej emigracji powojennej w Londynie, związanego z zatrzymaniem urzędu prezydenta przez Augusta Zaleskiego. Poruszane przez Stahla skutki konfliktu politycznego w otoczeniu polskiej emigracji przyczynić się miały do osłabienia jej spójności i destabilizacji zmagających się z niepodległościowymi. Rozdział IV obejmuje w kolejnej części zagadnienia, związane z poruszonymi przez Stahla okolicznościami i kwalifikacją prawną zbrodni dokonanej na Polakach w Katyniu w 1940r. jako zbrodni ludobójstwa.

Krzysztof Lisowski